

Nepnieuws

Januari 2021

Nepnieuws is een feit, daar kunnen we niet omheen

Situatie

We leven in een tijd waar media overal beschikbaar zijn en veel bronnen geraadpleegd kunnen worden. Van televisie tot sociale media, nieuws is overal beschikbaar. Er is zoveel informatie beschikbaar, dat we soms door de bomen het bos niet meer zien.

Complicatie

Doordat iedereen nieuws kan publiceren en verspreiden is het niet altijd duidelijk welke berichten echt en betrouwbaar zijn. Hierdoor ontstaat het probleem dat burgers soms onjuist geïnformeerd worden. Als onjuist nieuws wordt verspreid om mensen te beïnvloeden noemen we dit nepnieuws.

Key Question

Het doel van dit onderzoek is achterhalen of de Nederlanders weten wat nepnieuws is, hoe ze dit kunnen herkennen en hoe de Nederlanders over nepnieuws denken.

Key Answers

Bijna alle Nederlanders denken dat nepnieuws voorkomt. Daarbij denken ze veelal gewoon aan 'nieuws dat niet waar is'. Dat nepnieuws als doel kan hebben om mensen te beïnvloeden of om geld te verdienen wordt niet genoemd. Er is verdeeldheid over de behoefte aan kennis over het fenomeen nepnieuws.

De meeste Nederlanders denken zelf nepnieuws te kunnen herkennen, maar betwijfelen of anderen dit kunnen. Ook komen Nederlanders regelmatig nepnieuws tegen, maar denken ze nepnieuws zelf niet te delen.

Nederlanders denken dat de invloed van nepnieuws groot is in vrijwel alle sectoren, behalve bij sport. Nepnieuws baart dan ook zorgen, zeker over het mogelijk beïnvloeden van het stemgedrag bij de verkiezingen in maart 2021.

Voor het herkennen van nepnieuws wordt het meest gekeken naar van wie het bericht is ontvangen. Berichten uit vakbladen, van de traditionele media en van de overheid worden het meest vertrouwd en berichten van sociale media en bekenden van het internet worden het minst vertrouwd.

Nepnieuws herkennen

Nepnieuws ziet men simpel als nieuws dat 'niet waar is'

De mensen zijn gevraagd hoe zij nepnieuws definiëren. Wij definiëren nepnieuws als:

Definitie nepnieuws:

Nepnieuws is misleidende en onjuiste informatie in de vorm van een nieuwsbericht, die wordt verspreid om geld te verdienen of om mensen te beïnvloeden. Het is een vorm van desinformatie.

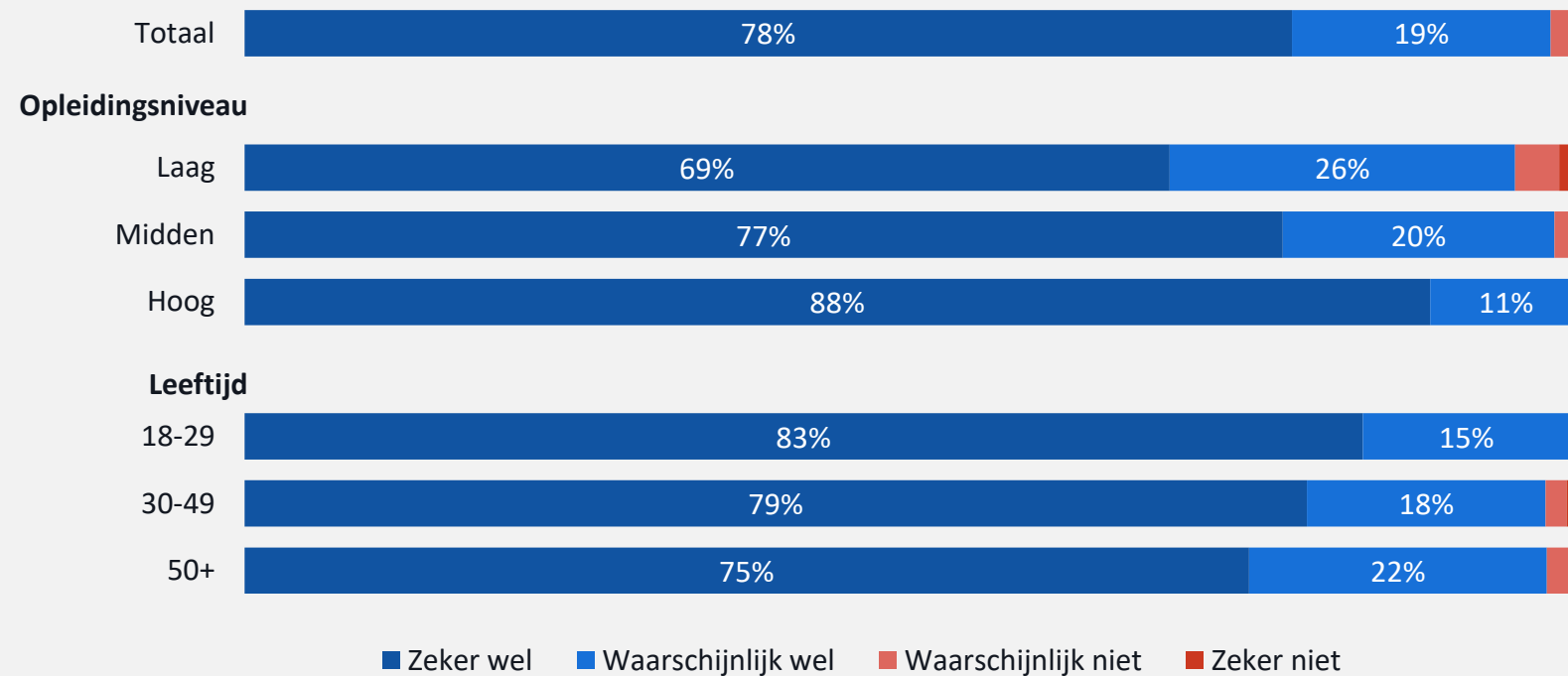
Men denkt vaak aan 'nieuws dat niet waar is'. Men benoemt zelden de intentie dat nepnieuws verspreid wordt om geld te verdienen.

Nepnieuws bestaat

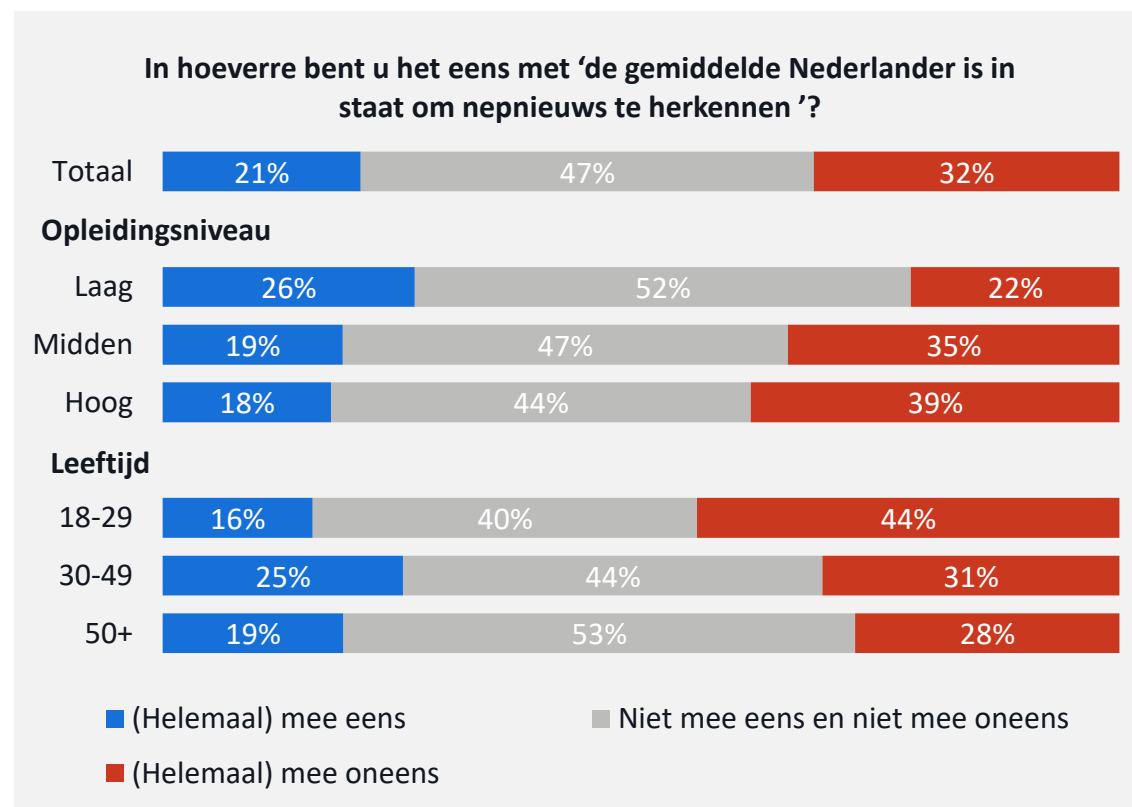
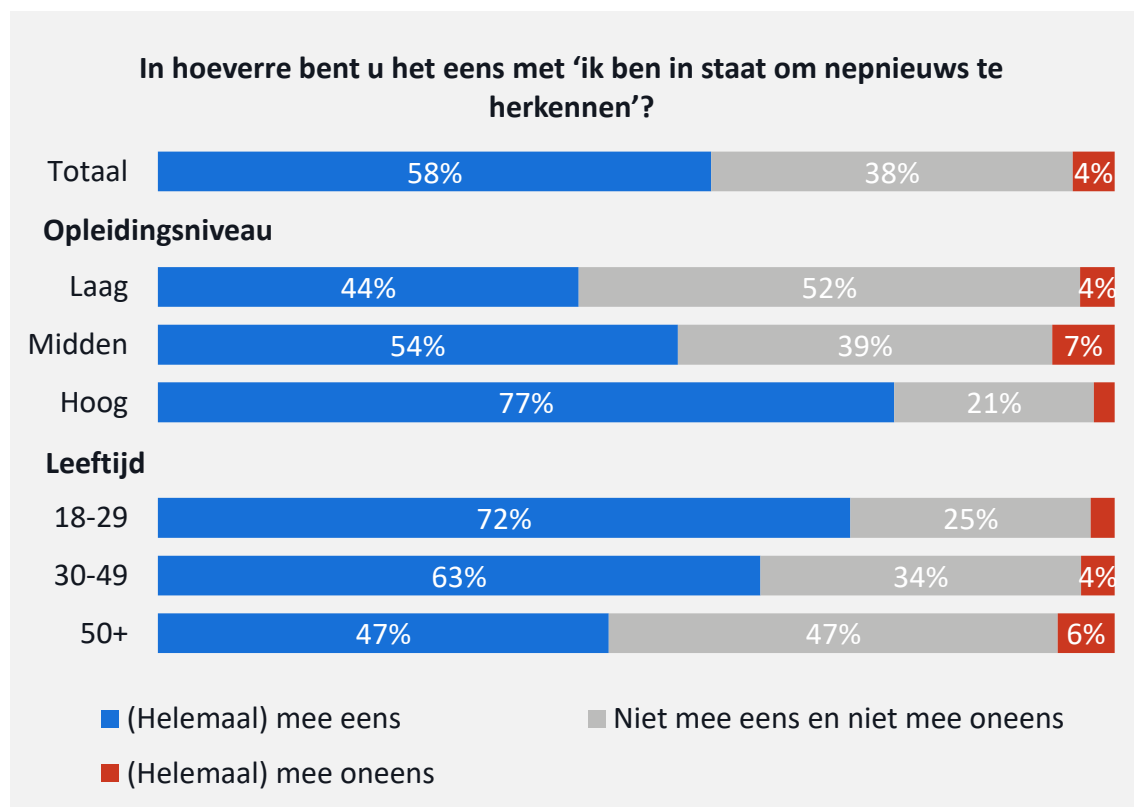
Bijna alle Nederlanders denken dat nepnieuws voorkomt (97%). Dit komt het meest voor onder hoogopgeleiden en onder mensen in de leeftijdscategorie 18-29.

Denkt u, na het lezen van de definitie, dat nepnieuws iets is dat wel eens voorkomt?

Nederlanders overschatten zichzelf in het herkennen van nepnieuws

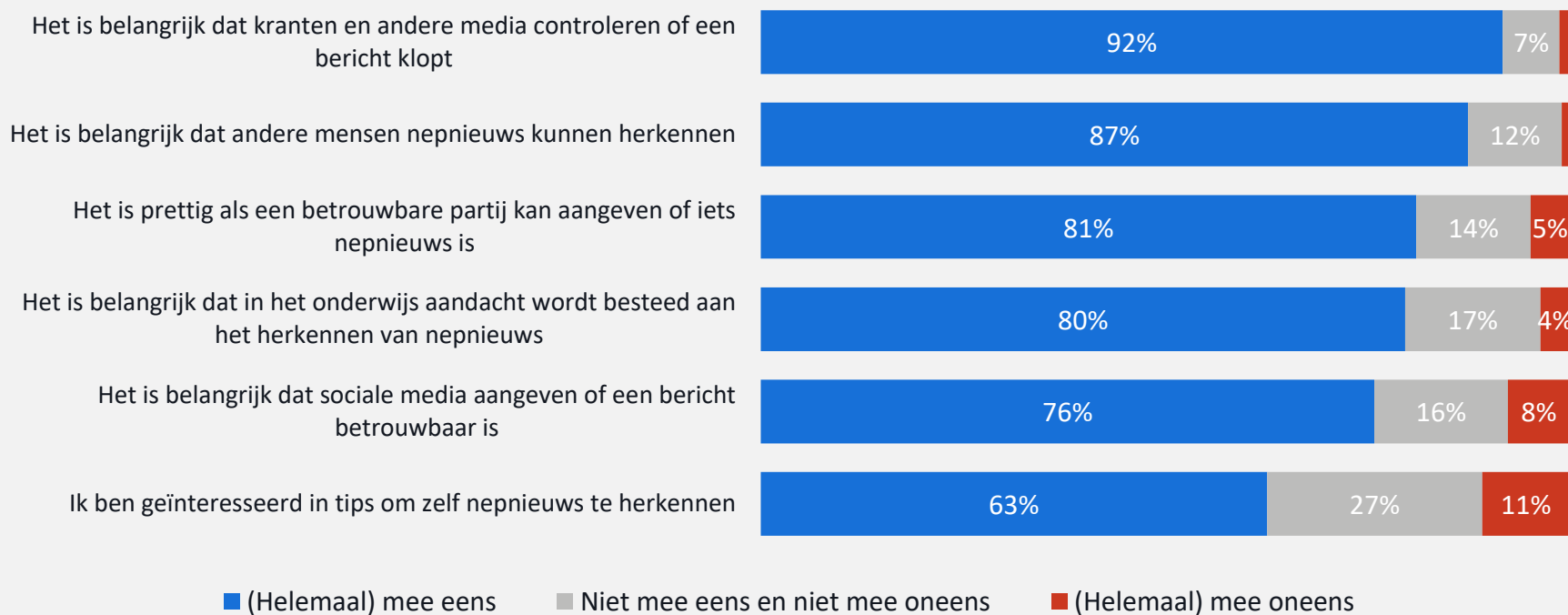
Nederlanders denken zelf nepnieuws te kunnen herkennen (58%), maar betwijfelen of anderen dit ook kunnen (21%). Dit verschil is een stuk groter bij hoog opgeleiden en mensen tussen de 18-29 jaar oud.

Aandacht voor nepnieuws wordt belangrijk geacht

Met vier van de stellingen is meer dan driekwart van de Nederlanders het eens.
Alleen interesse in tips om zelf nepnieuws te herkennen blijft iets achter.

In hoeverre bent u het eens met deze stellingen?

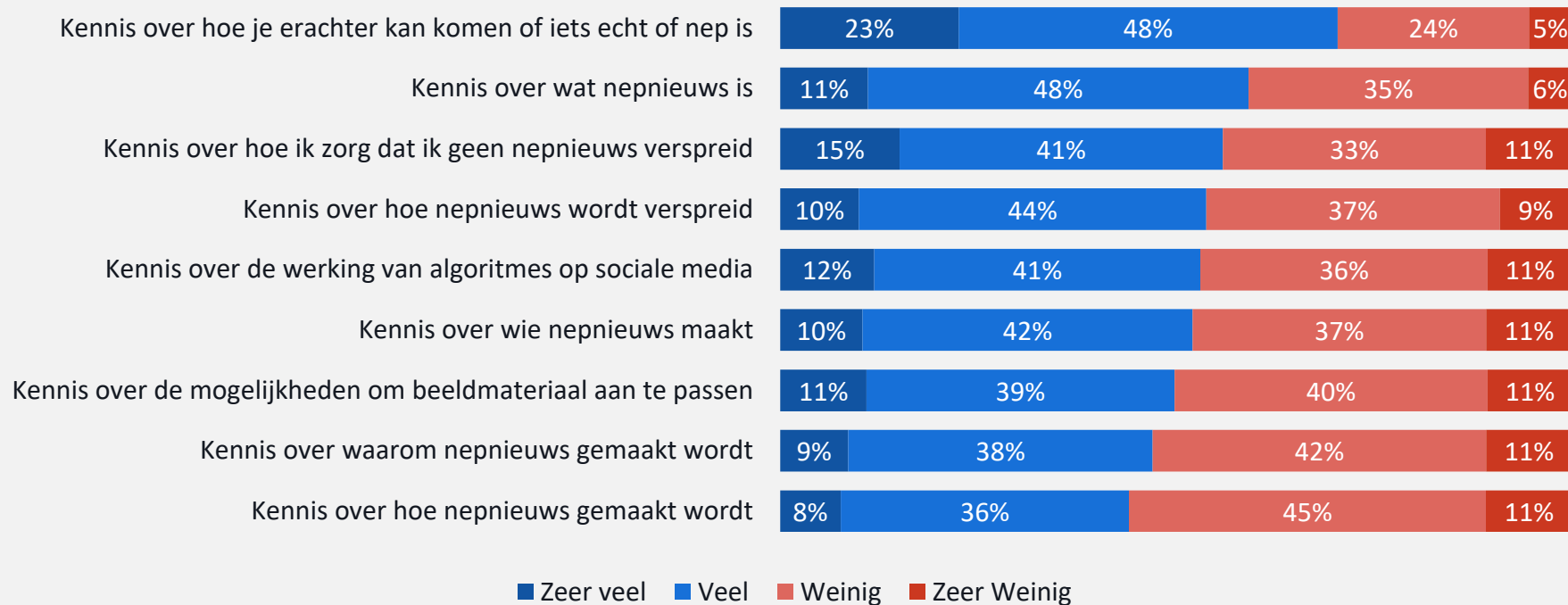

Mensen van **50+** (71%) zijn vaker geïnteresseerd in tips om zelf nepnieuws te kunnen herkennen vergeleken met de groepen **18-29** (53%) en **30-49** (57%).

Het merendeel van de mensen wil nepnieuws kunnen herkennen

Meer dan de helft van de mensen heeft behoefte aan kennis over het herkennen van nepnieuws
De meeste interesse is voor het herkennen of iets echt of nep is (70%) en over wat nepnieuws is (59%).

In hoeverre heeft u behoefte aan:

Laag opgeleiden hebben vaker **zeer weinig** (10%) behoefte aan kennis over hoe je erachter kan komen of iets echt of nep is dan **midden** (4%) en **hoog** opgeleiden (3%).

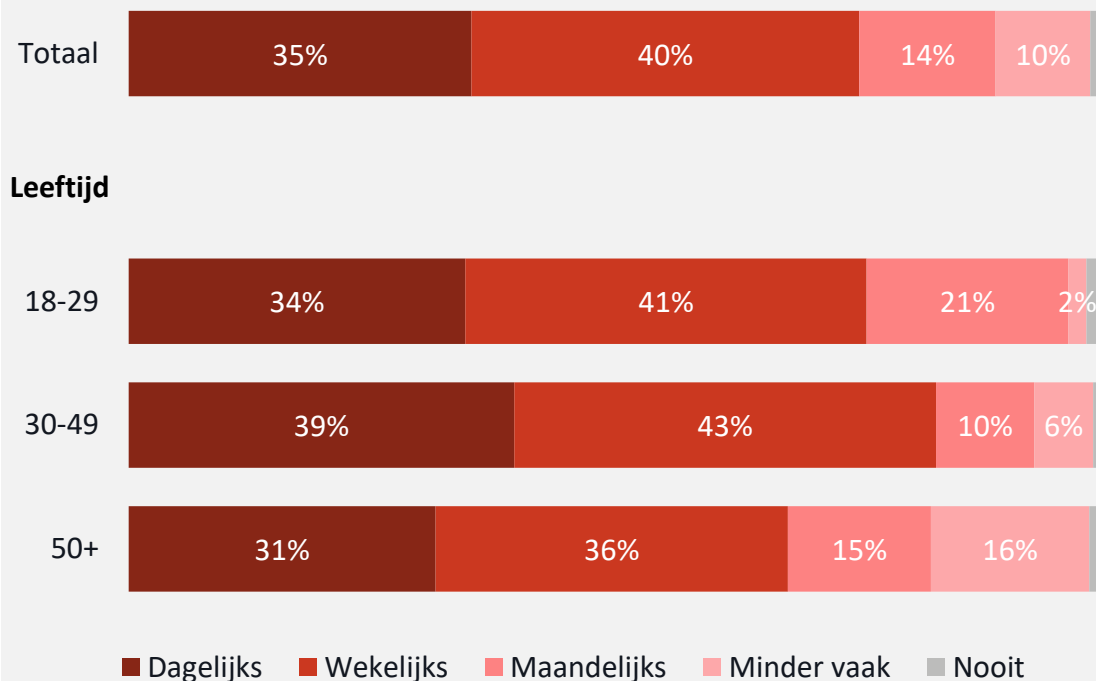
De leeftijdsgroep **18-29** (22%) heeft vaker **zeer veel** behoefte aan kennis over de werking van algoritmes op sociale media dan de groepen **30-49** (12%) en **50+** (7%).

Nederlanders komen regelmatig nepnieuws tegen, maar denken dat ze dit zelf niet delen

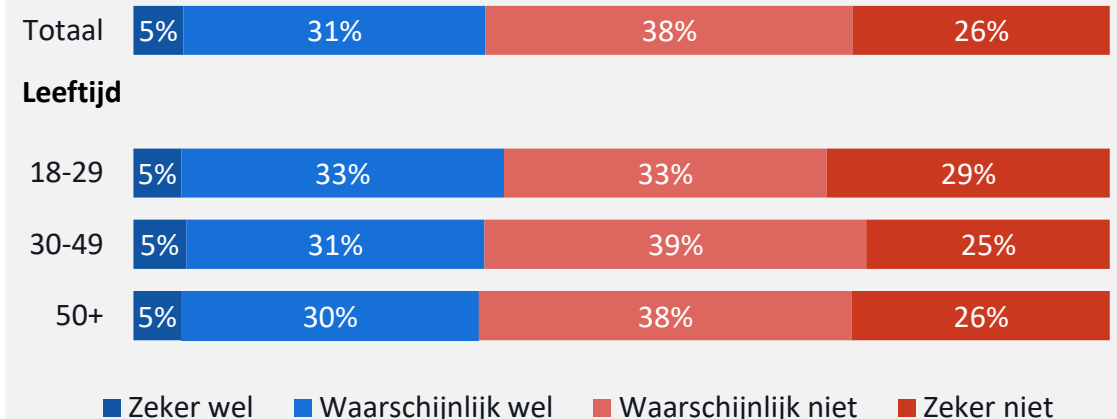
75% van de Nederlanders denkt wekelijks of vaker nepnieuws tegen te komen. Mensen tussen de 30-49 jaar denken dit net iets vaker dan de andere leeftijdsgroepen.

Hoe vaak denkt u dat u zelf nepnieuws tegenkomt?

Meer dan de helft van de Nederlanders denkt (waarschijnlijk) nooit een bericht te hebben gedeeld dat nepnieuws bevatte. Tussen de leeftijdsgroepen zijn geen verschillen gevonden.

Denkt u dat u zelf wel eens een bericht heeft gedeeld dat mogelijk nepnieuws bevatte?

Laag –en midden opgeleiden denken minder vaak nepnieuws tegen te komen dan **hoog opgeleiden**.

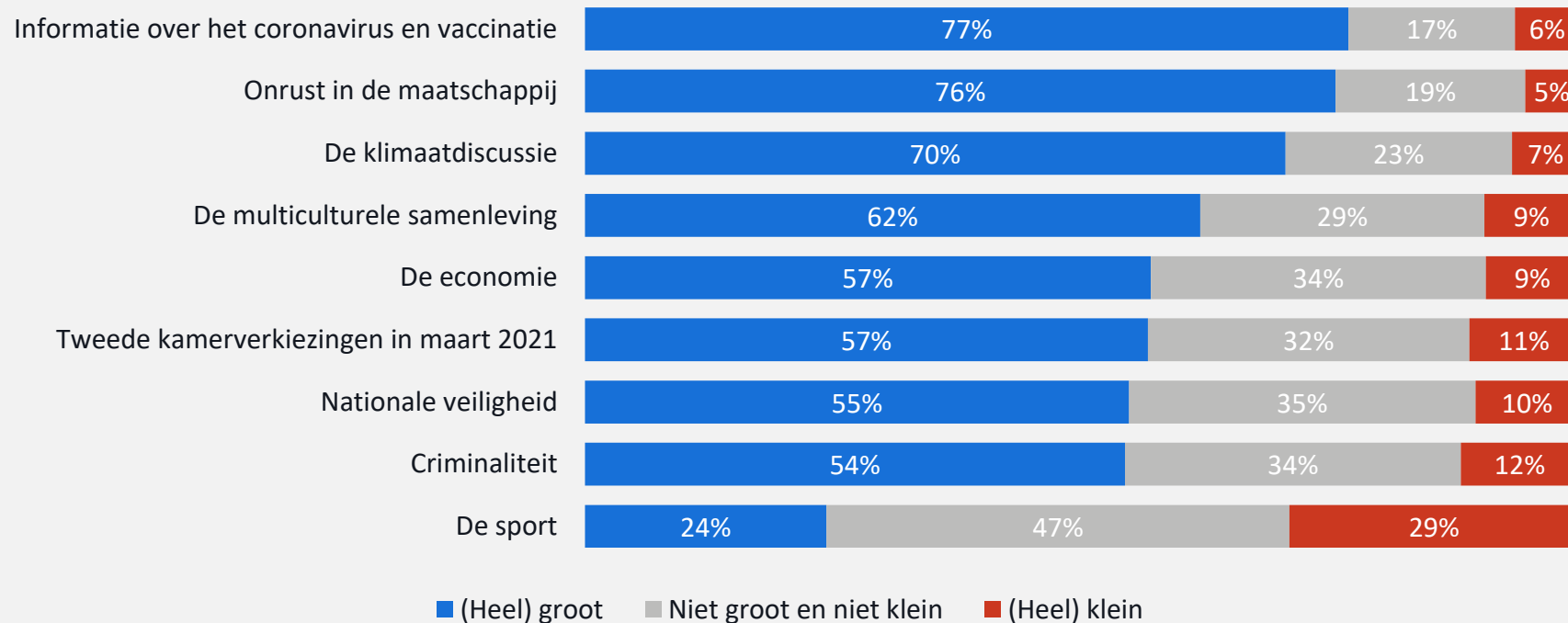

De invloed van nepnieuws

Alleen sport is, naar verwachting, nog (bijna) vrij van nepnieuws

Informatie over het coronavirus en vaccinatie (77%) en onrust in de maatschappij (76%) worden gezien als zaken waar nepnieuws het meeste invloed op heeft. Men denkt dat de invloed van nepnieuws op sport relatief laag is.

Hoe groot denkt u dat de invloed van nepnieuws is op:

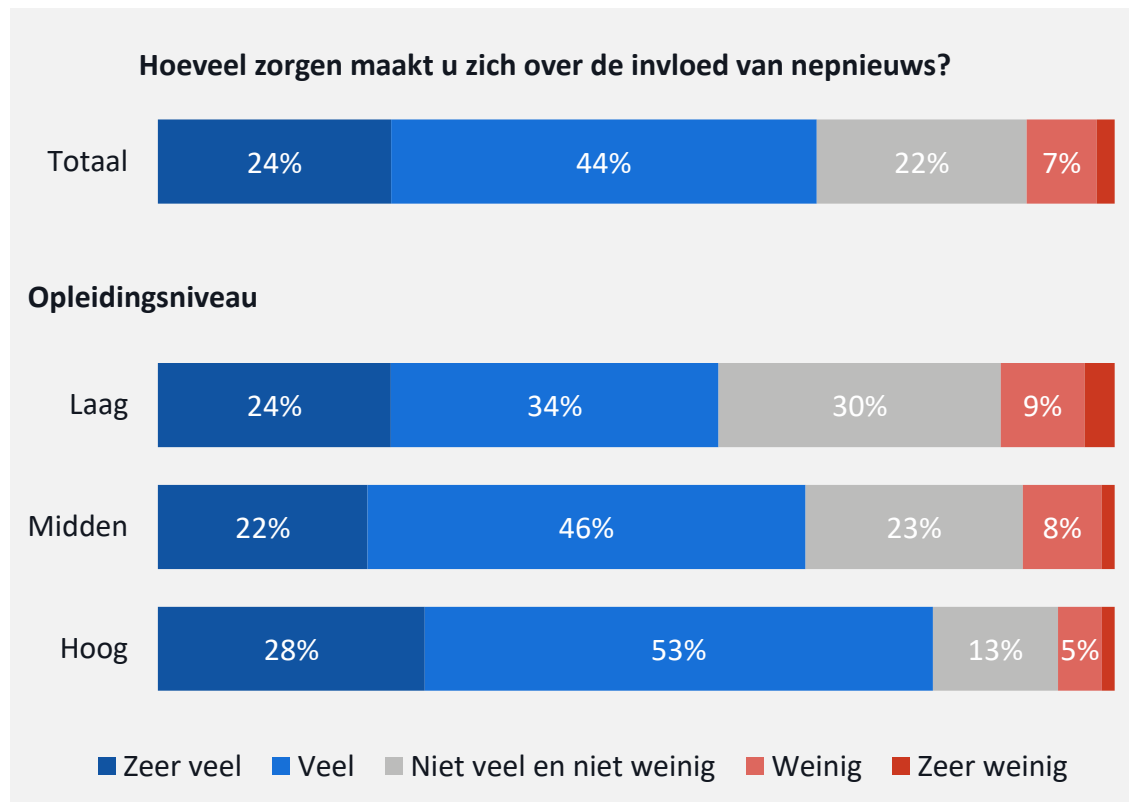
Hoe **hoger** iemand is **opgeleid**, hoe groter de invloed van nepnieuws wordt geschat op info over het coronavirus (laag: 66%, midden: 78%, hoog: 87%).

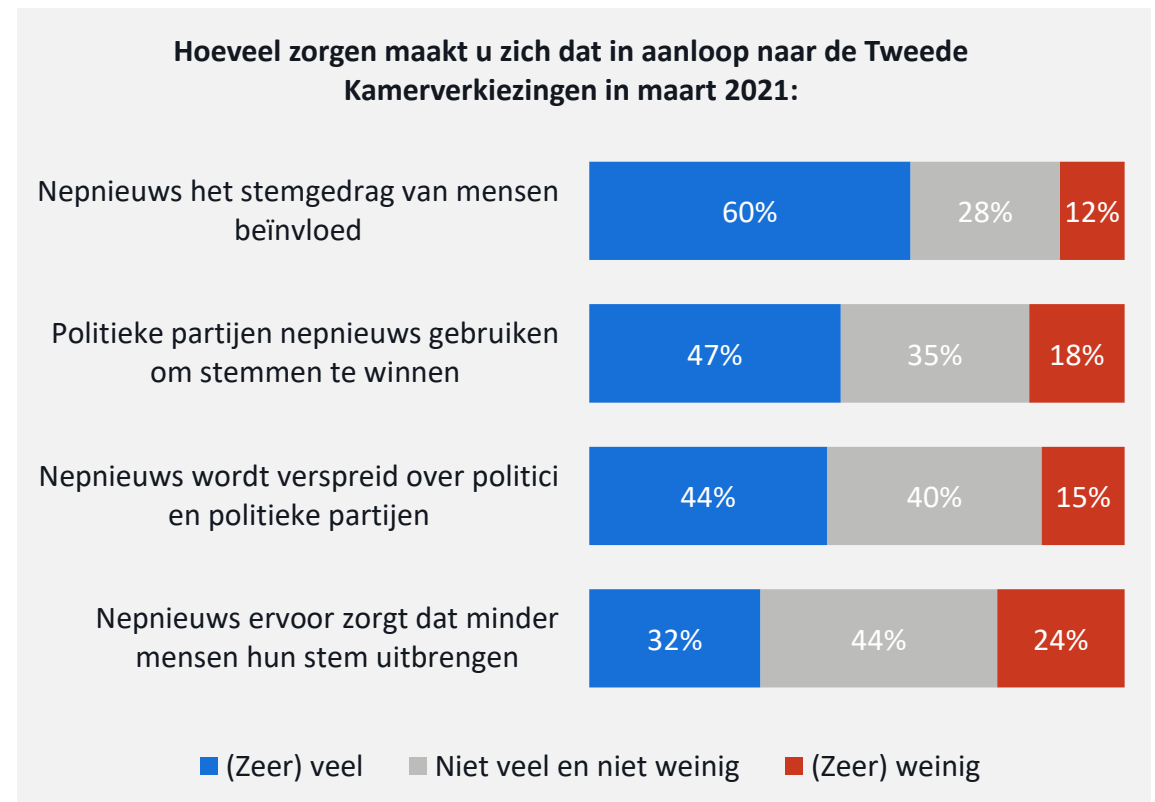
Hoog opgeleiden (61%) schatten de invloed van nepnieuws op de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021 vaker (heel) groot in dan **laag** opgeleiden (52%).

Nederlanders maken zich zorgen over nepnieuws, onder andere over de invloed op het stemgedrag bij de verkiezingen in maart 2021

69% van de Nederlanders maakt zich zorgen over de invloed van nepnieuws. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe meer mensen zich zorgen maken.

Nederlanders maken zich, wat betreft nepnieuws en de verkiezingen, het meeste zorgen over de invloed van nepnieuws op het stemgedrag.

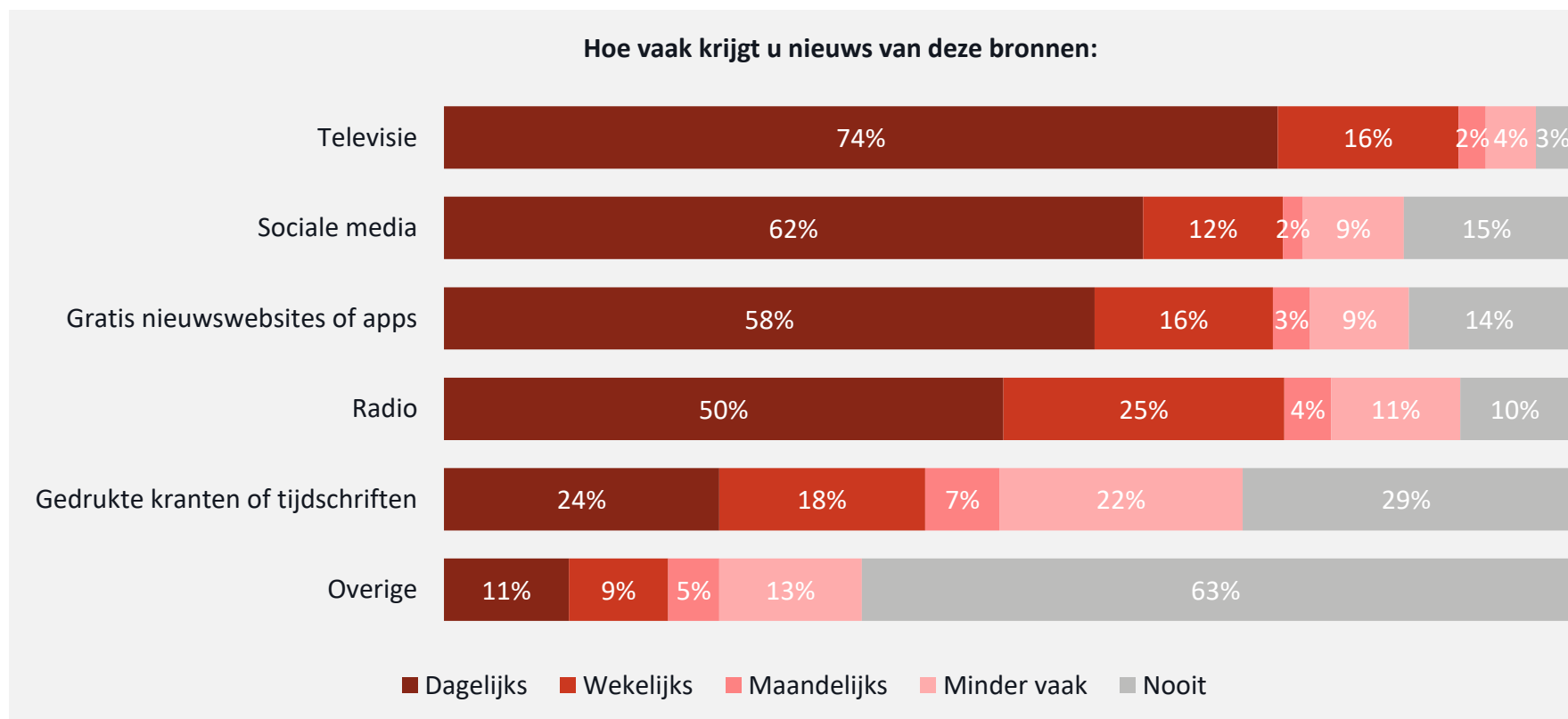

Vertrouwen in de media

Televisie is nog steeds de belangrijkste bron van informatie

De televisie is de belangrijkste dagelijkse nieuwsbron (74%), gevolgd door sociale media (62%) en gratis nieuwswebsites of apps (58%). Gedrukte kranten of tijdschriften komen het minst vaak voor.

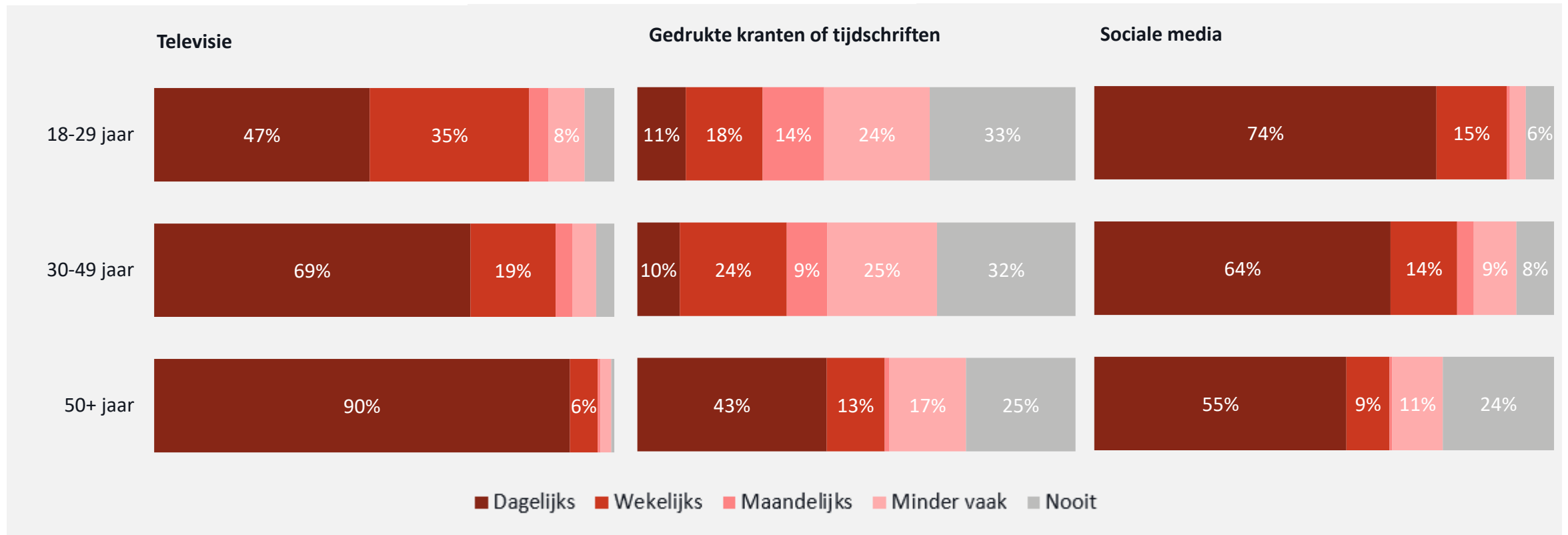
Hoe **ouder** iemand is, hoe **vaker** nieuws dagelijks via de **televisie** wordt verkregen (18-29: 47%, 30-49: 69%, 50+: 90%).

Hoe **hoger** iemand is **opgeleid**, hoe **vaker** **gratis nieuwswebsites of apps** dagelijks bezocht worden (laag: 46%, midden: 56%, hoog: 73%).

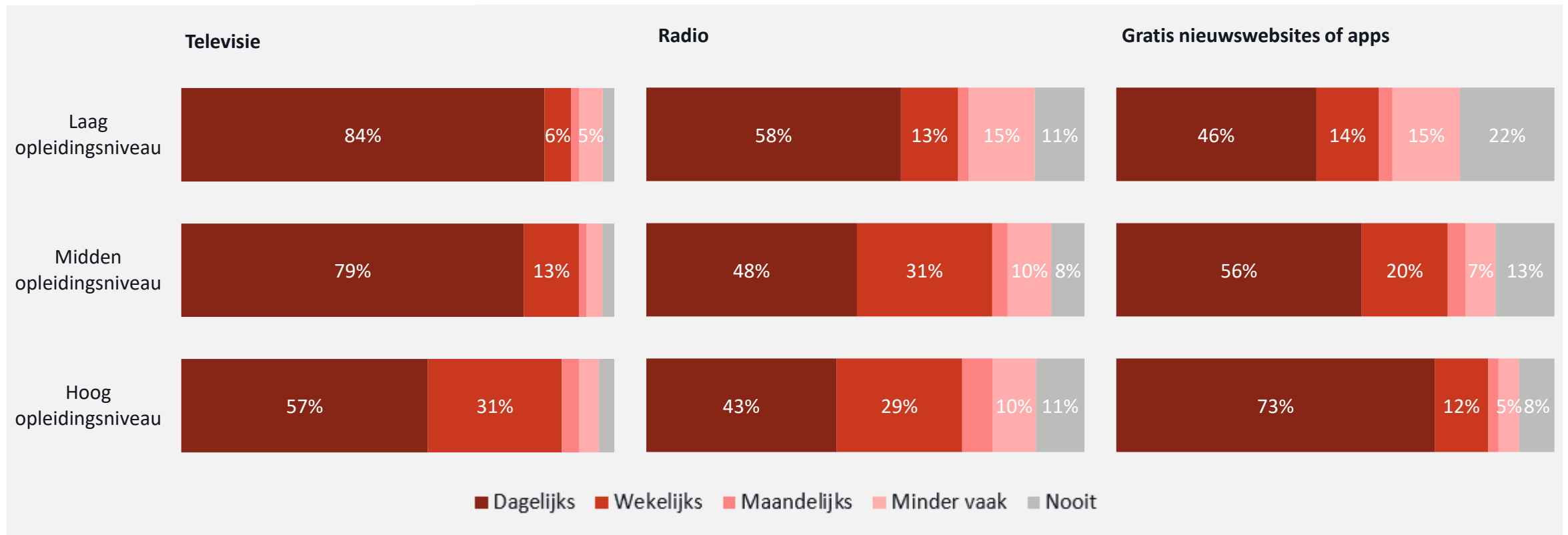
Leeftijd heeft een grote invloed op het mediagebruik

Welke mediabronnen vaak gebruikt worden voor nieuws verschilt tussen leeftijdsgroepen. Ouderen ontvangen nieuws relatief vaak via de televisie en gedrukte kranten of tijdschriften, terwijl jongeren dit vaker via sociale media ontvangen.

Opleidingsniveau speelt ook mee in het mediagebruik

Bij het opleidingsniveau zijn drie trends waarneembaar bij het nieuwsontvangst via de media: lager opgeleiden raadplegen vaker de televisie (1) en de radio (2) en hoogopgeleiden raadplegen vaker gratis nieuwswebsites of apps (3).

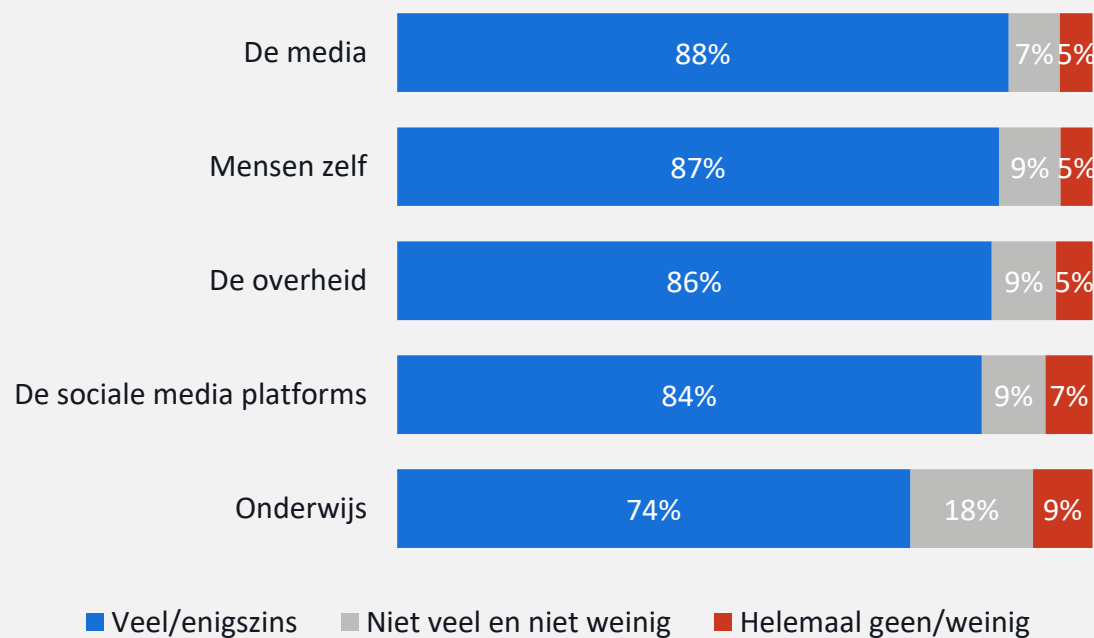

Iedereen moet verantwoordelijkheid nemen om nepnieuws tegen te gaan

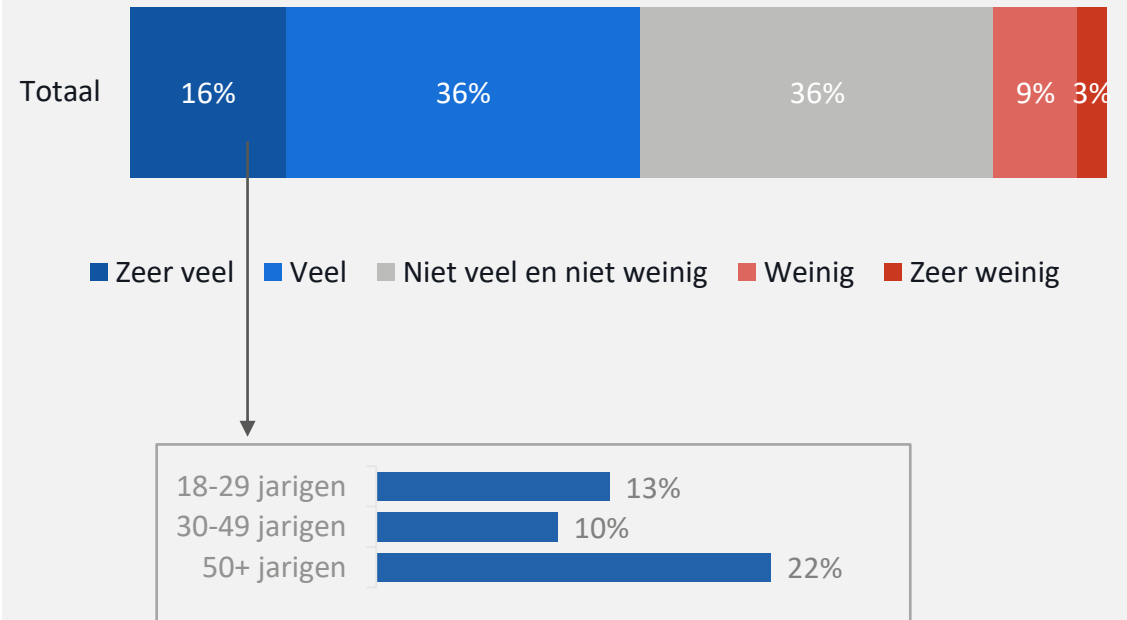
Iedereen heeft een verantwoordelijkheid voor het tegengaan van nepnieuws. Volgens Nederlanders ligt deze verantwoordelijkheid zowel bij de media als bij mensen zelf

Hoeveel verantwoordelijkheid hebben de volgende groepen in het tegengaan van nepnieuws:

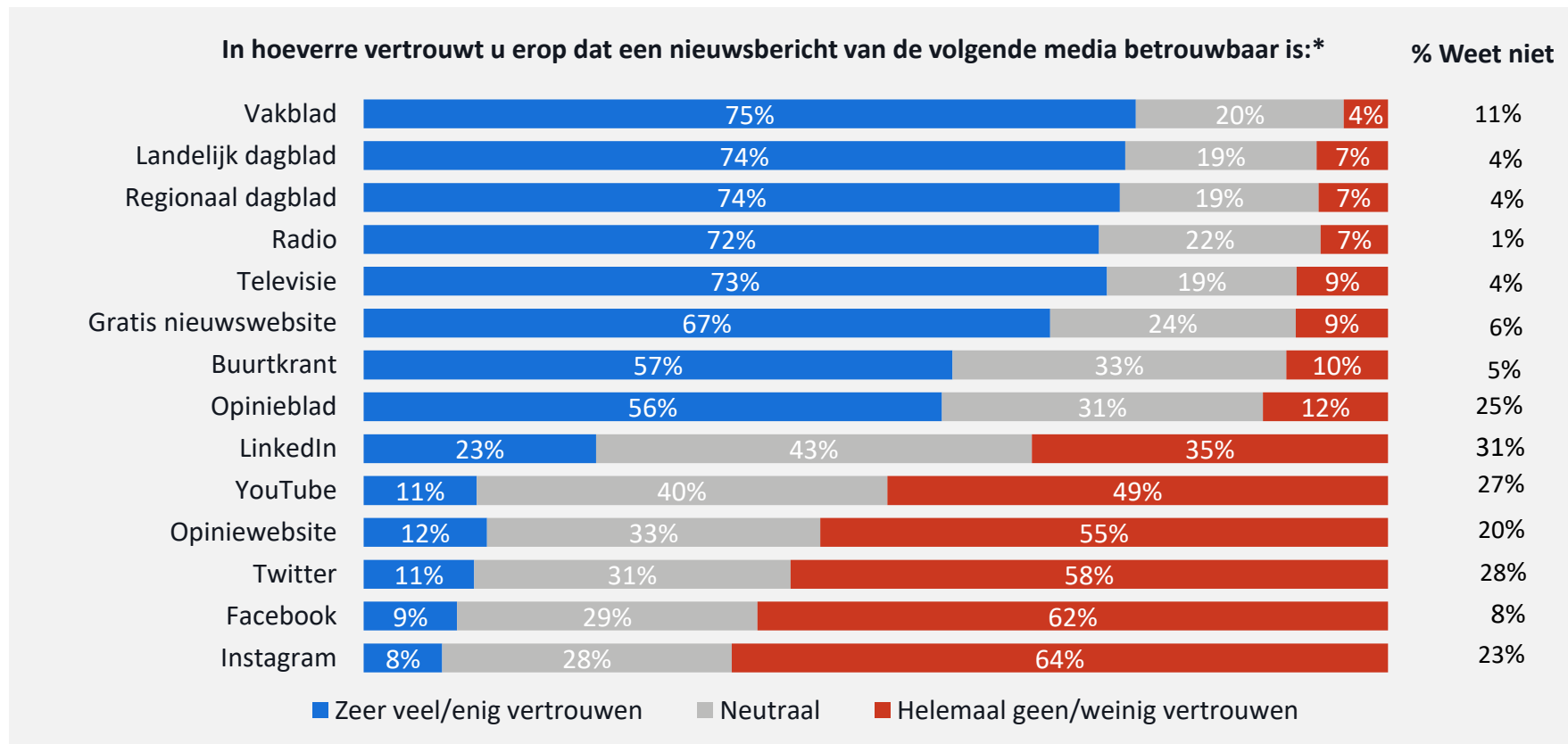
52% maakt zich zorgen over de verspreiding van nepnieuws. Mensen met een leeftijd van 50+ maken zich relatief vaker 'zeer veel' zorgen dan de andere leeftijden.

Hoeveel zorgen maakt u zich over de verspreiding van nepnieuws?

Nederlanders vertrouwen de berichten op sociale media niet

De vakbladen en de traditionele media televisie, landelijk dagblad en regionaal dagblad worden als meest betrouwbaar geschat. De sociale media-kanalen en de opiniewebsites scoren het laagst.

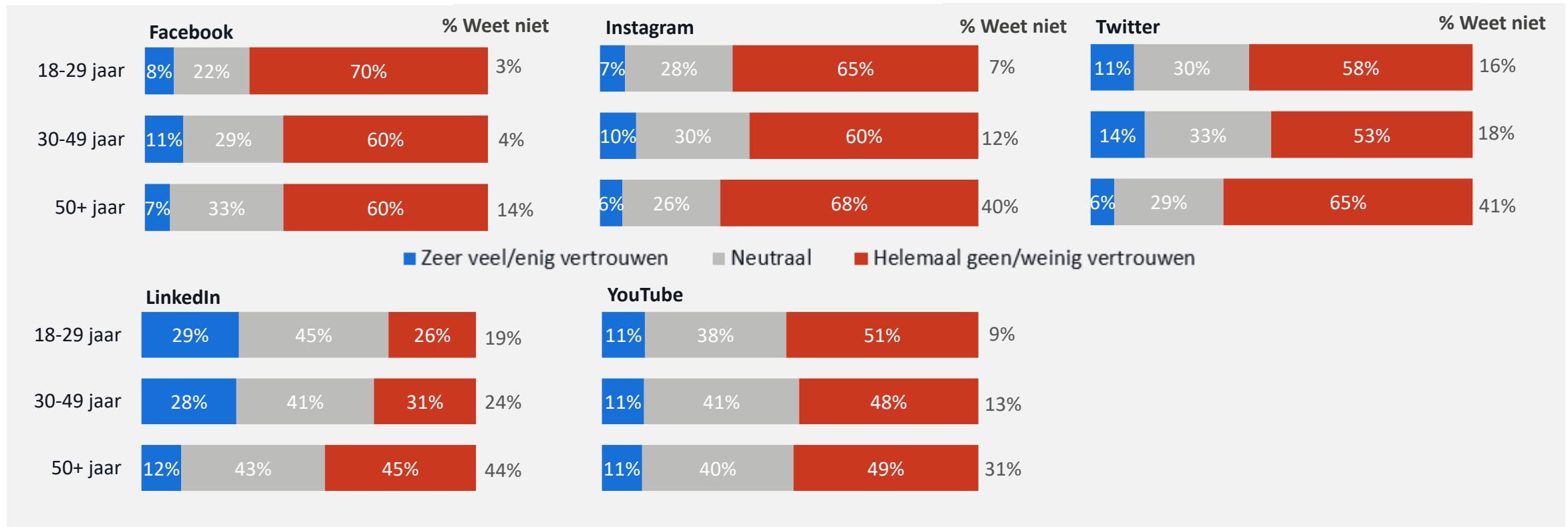

Mensen in de leeftijdsgroep **18-29** (81%) vinden de **landelijke dagbladen** meer betrouwbaar dan de groepen **30-49** (72%) en **50+** (67%).

Hoog opgeleiden vinden alle sociale media **minder** betrouwbaar dan **midden** en **laag** opgeleiden (m.u.v. LinkedIn).

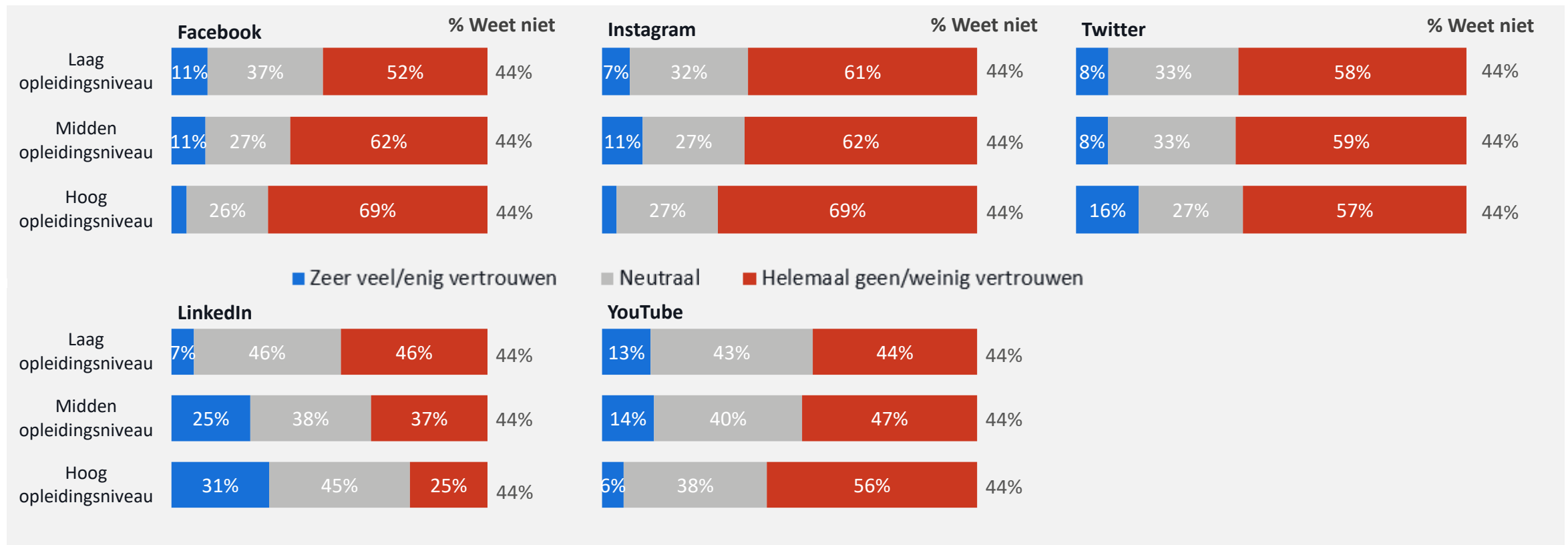
Leeftijd heeft een gering effect op vertrouwen in sociale media-berichten

Bij vertrouwen in sociale media zijn er tussen de leeftijdsgroepen maar weinig verschillen gevonden. De grootste verschillen zijn het relatief hoge percentage helemaal geen/weinig vertrouwen van 18-29 jaar bij Facebook (70%) en het lage percentage zeer veel/enig vertrouwen van 50+ jaar bij LinkedIn (12%).

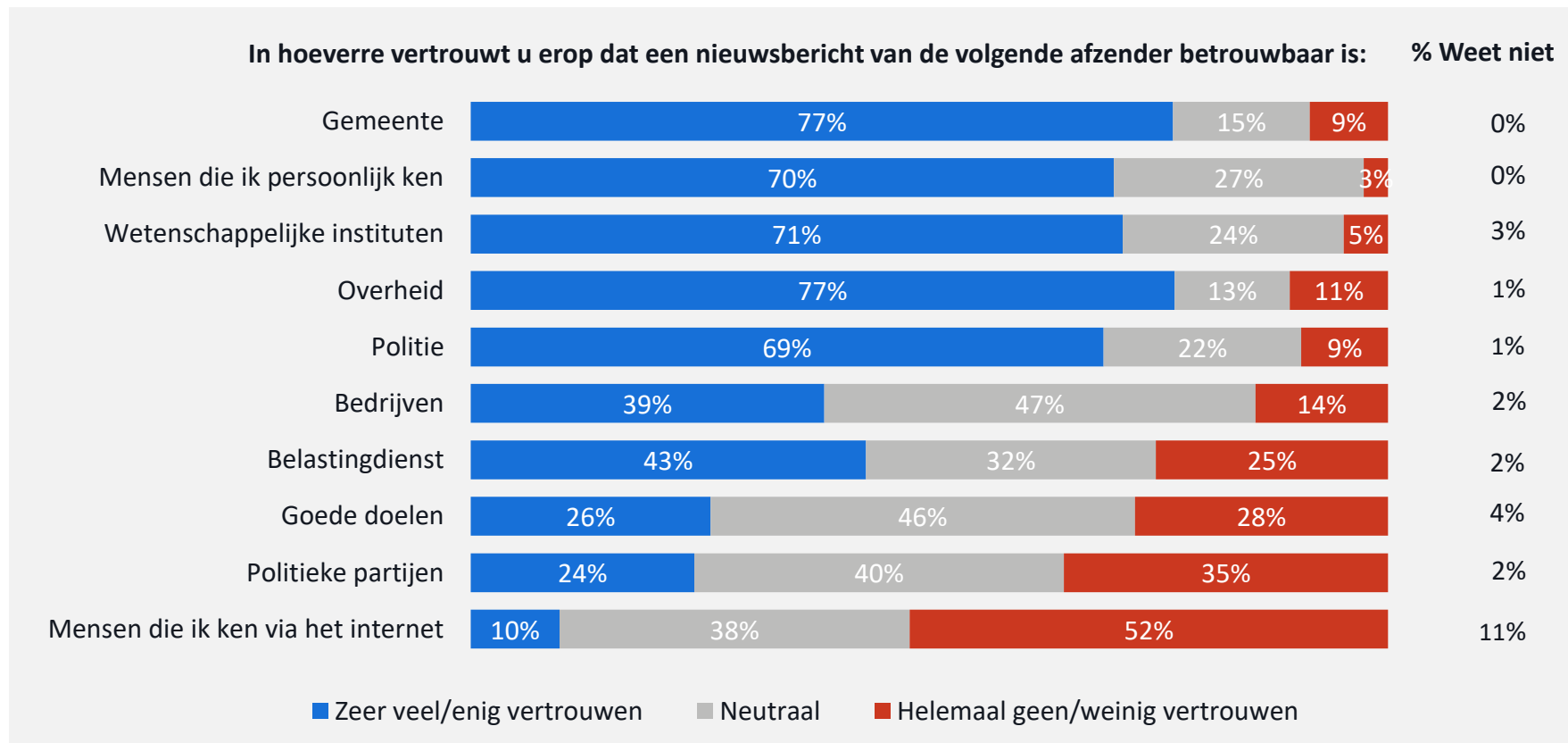
Opleidingsniveau heeft een duidelijker effect op vertrouwen in sociale media-berichten

Bij het vertrouwen in sociale media wijkt vooral het hoge opleidingsniveau af. Hoog opgeleiden hebben relatief meer vertrouwen in LinkedIn- en Twitter-berichten en minder vertrouwen in Facebook- en YouTube-berichten.

Nederlanders vertrouwen de overheid en wantrouwen bekenden van het internet

De afzender 'mensen die ik persoonlijk ken' scoort hoog. Mensen die bekend zijn van het internet worden zelden vertrouwd (10%).

Hoe **hoger** iemand is opgeleid, hoe **betrouwbaarder** iemand de berichtgeving van de overheid vindt (laag: 64%, midden: 77%, hoog: 87%).

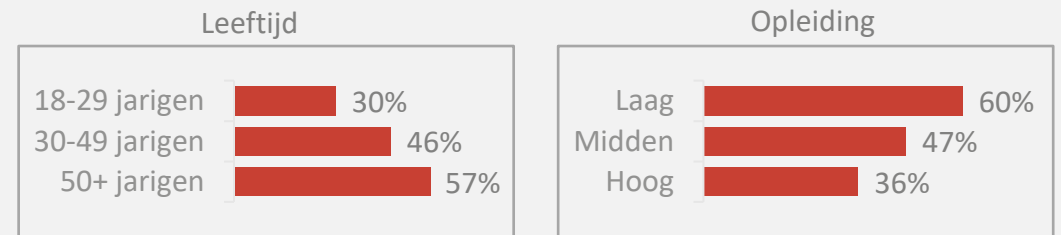
Vrouwen (29%) vinden de berichtgeving van **politieke partijen** vaker betrouwbaar dan **mannen** (19%).

Nederlanders kijken het meest naar van wie ze een bericht ontvangen hebben om te bepalen of iets nepnieuws is

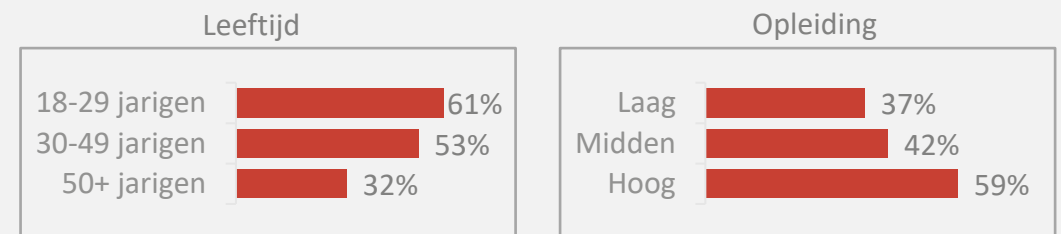
Nederlanders kijken het meest naar van wie ze het bericht ontvangen hebben om te bepalen of iets nepnieuws is. De grootste verschillen binnen leeftijd en opleiding zitten bij de onderdelen 'van wie u het bericht heeft ontvangen' en 'waar het bericht is gepubliceerd'.

Onderdeel nieuwsbericht: 'Van wie u het bericht heeft ontvangen' is gekozen door:

Onderdeel nieuwsbericht: 'Waar het bericht is gepubliceerd' is gekozen door:

Bijlage

I. Onderzoeksverantwoording

- ✓ Het onderzoek is uitgevoerd door No Ties in opdracht van Netwerk Mediawijsheid en met advies van Sabine Niederer, lector aan de Hogeschool van Amsterdam en lid van de Wetenschappelijke Raad van Netwerk Mediawijsheid.
- ✓ Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van een online survey.
- ✓ Voor het onderzoek is het ISO gecertificeerde panel 'inVotes' van No Ties gebruikt.
- ✓ Het veldwerk vond plaats van 23 december 2020 tot en met 2 januari 2021.
- ✓ In totaal hebben 1.106 respondenten deelgenomen aan het onderzoek.
- ✓ Een representatieve steekproef van de populatie is uitgenodigd; d.w.z. representatief t.o.v. geslacht, leeftijd, opleiding en regio. De resultaten zijn gewogen.

II. Responsverantwoording

	Absoluut (n)	Relatief (in %)
Steekproef		
• Totaal	1.041	100%
Geslacht		
• Man	473	45%
• Vrouw	568	55%
Opleiding		
• Laag	259	25%
• Midden	404	39%
• Hoog	378	36%
Leeftijd		
• 18-29	199	19%
• 30-49	623	60%
• 50+	219	21%
Nielsen regio		
• Amsterdam, Rotterdam, Den Haag	125	12%
• Rest West	354	34%
• Noort	99	10%
• Oost	222	21%
• Zuid	241	23%
Werksituatie		
• Werkt	754	72%
• Werkt niet	287	28%

***“A good hockey player plays where
the puck is.
A great hockey player plays where the
puck is going to be.”***

Wayne Gretzky

Vragen?

Dennis van den Berg
Dennis.vandenberg@analitiqs.com
020 705 87 83

Irma Doze
Irma.doze@analitiqs.com
06 43 09 32 18

